

BIULETYN INFORMACYJNY

Nr 4 (40) rok 10 Warszawa, październik - grudzień 1993

Czesław Piotrowski
„Czesio”

URNY Z ZIEMIĄ Z WOŁYNIA złożone w krypcie Pomnika 27 Woł. DP AK w dniu 12.IX.1993 r.

W trakcie dyskusji nad projektem i realizacją Pomnika 27 WDP AK w Zarządzie Okręgu Wołyńskiego AK oraz w Społecznym Komitecie Budowy Pomnika powstała koncepcja symbolicznego złożenia ziemi z Wołynia. Ziemię tę postanowiono zebrać, w miarę możliwości, z miejsc uświęconych krwią w czasie masowych morderstw ludności polskiej w latach 1939–1945 przez nacjonalistów ukraińskich oraz okupantów tych ziem, a także z pól bitewnych oddziałów Dywizji. Podjęta akcja zbierania ziemi, którą Wołyniacy prowadzili różnymi drogami, przeważnie w czasie wyjazdów na Wołyń, dała pewne efekty.

Do dnia odsłonięcia Pomnika zgromadzono ziemię z 23 miejscowości rozmieszczonych na terenie 7 byłych powiatów Wołynia oraz z 16 miejsc związanych z działalnością Dywizji na Lubelszczyźnie.

Z obszaru Wołynia zgromadzono ziemię z następujących miejscowości:

I. Powiat HOROCHOWSKI –

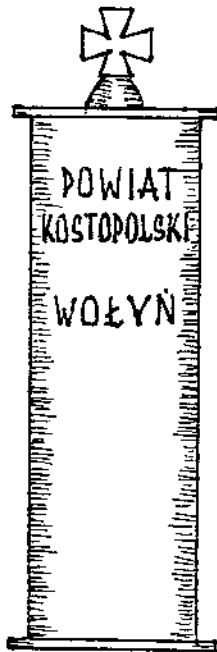
1. wieś Zagaje, gdzie 12 VII 1943 r. zamordowano 295 osób.
2. wieś Zaturce – miejsce samoobrony i masowych morderstw.

II. Powiat KOSTOPOLSKI –

1. wieś Huta Stepańska, gdzie w czasie samoobrony i walk z nacjonalistami ukraińskimi zginęło około 600 osób (ogółem w okolicy).

B. URNA POWIATU

(11 URN)

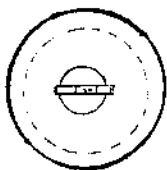

WZÓR NAPISU NA URNACH

**POWIAT
KOSTOPOLSKI**

W O Ł Y Ń

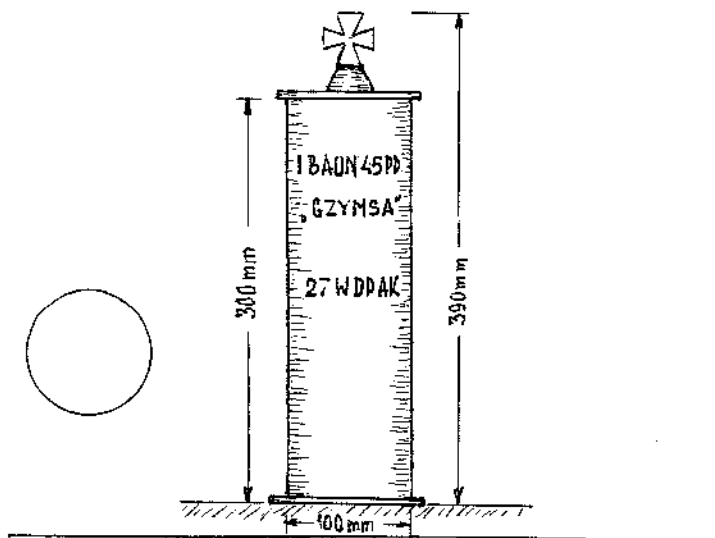
WZÓR, URNY I ROZMIĘSZCZENIA NAPISÓW

A. URNA ODBZIAŁU.

(11 URN)

CIĘŻAR URNY - 3,2 kg.

WZÓR NAPISU NA URNACH

1 BAON 45 PP

„GZYMSA”

27 WDP AK

2. osada Janowa Dolina, gdzie 22/23 IV 1943 r. zamordowano ponad 200 osób tuż pod bokiern garnizonu niemieckiego.
 3. wieś Niemilia (na Zaszuczu), gdzie 13 V 1943 r. zamordowano ponad 170 osób.
- III. Powiat KOWELSKI –
1. kol, Aleksandrówka, gdzie 16 VII 1943 r. zamordowano 92 osób.
 2. wieś Zasmyki – miejsce samoobrony, morderstw, walk i baza formowania oddziałów Dywizji.
 3. m. Turzysk, miejsce walk oddziałów Dywizji z okupantami, dnia 20 III 1944 r.
- IV. Powiat LUBOMELSKI –
1. wieś Ostrówki, gdzie 30 VIII 1943 r. zamordowano 438 osób,
 2. wieś Wola Ostrowiecka, gdzie również 30 VIII 1943 r. zamordowano 529 osób.
 3. wieś Zamłynie, miejsce walk oddziałów Dywizji.
 4. wieś Rymacze, miejsce samoobrony, walk i cmentarza Dywizji.
 5. tor kolejowy: Jagodzin–Terebejki, miejsce walk Dywizji w dniach 20–22 IV 1944 r.
- V. Powiat Łucki –
1. kol. Przebraże, rejon zwycięskiej samoobrony i walk, gdzie w 1943 roku zginęło 218 osób.
 2. wieś Koszów, gdzie 8 V 1943 r. zamordowano 200 osób.
 3. wieś Lubieszów, gdzie 6 IX 1943 r. zamordowano 200 osób.
- VI. Powiat SARNIŃSKI –
1. m. Sarny, rejon konspiracji i organizacji samoobrony.
 2. wieś Peresteniec, rejon walk samoobrony (placówka Rudnia–Lwa).
 3. wieś Bereznica, cmentarz – miejsce pochówku pomordowanych w okolicy Polaków.

4. wsie Antonówka i Perespa n/Horyniem, rejon samoobrony i masowych morderstw (w pobliskiej wsi Parośli 9/10 II 1943 r. zamordowano bestialsko 176 osób).

VII. Powiat WŁODZIMIERSKI –

1. wieś Orzeszyn, gdzie 11 VII 1943 r. zamordowano 306 osób.
2. wieś Chrynow, gdzie również 11 VII 1943 r. zamordowano 200 osób.
3. m. Poryck i Witoldów, rejon samoobrony i masowych morderstw, gdzie 11 VII 1943 r. zamordowano 306 osób.
4. wieś Bielin, rejon samoobrony i formowania oddziałów Dywizji oraz miejsce cmentarza żołnierzy „Osnowy”.

Nie zdołano zgromadzić ziemi bezpośrednio z powiatów: DUBIEŃSKIEGO, KRZEMIENIECKIEGO, RÓWIENSKIEGO I ZDOLBUNOWSKIEGO.

Z terenu działań Dywizji na Lubelszczyźnie zgromadzono ziemię z miejsc następujących:

1. m. Okszów, miejsce obozu jenieckiego, gdzie byli przetrzymywani i ginęli wzięci do niewoli żołnierze Dywizji ze szpitala polowego w lasach mosurskich 23 IV 1943 r.
2. m. Lublin i Chełm – z cmentarzy, gdzie leżą żołnierze Dywizji.
3. z miejsc walk Dywizji: – Pawluki, – Sławatycze, – Wytyczne, – Parczew, – Puchaczów, – Zabiele k/Gródka, – Brzeźnica Książęca, – Juliopol, – Lasy lubartowskie, – Pałac Rawityn, – Lubartów, – Kock, – Skrobów, – Dąbrowa k/Wiszniowa.

Miejsca pobrania ziemi zostały potwierdzone protokołami lub oświadczeniami uczestniczących osób, znajdującymi się w archiwum Zarządu Okręgu.

Zgromadzoną ziemię podzielono zgodnie z jej pochodzeniem i umieszczono w pakietach z folii, wraz z opisem, w 25 mosiężnych urnach. Jedenaście urn poświęcono poszczegół-

nym powiatom, gdzie umieszczono ziemię z miejsc masowych morderstw wraz z opisem na kartonie zawierającym dane zbiorcze o ofiarach i tragedii powiatu. W kolejnych jedenastu urnach poświęconych oddziałom Dywizji umieszczono ziemię z pól bitewnych wraz z opisem charakteryzującym oddział. Jedną urnę poświęcono cmentarzom Dywizji. Ostatnie dwie urny poświęcono zbiorczo, jako całości, województwu Wołyńskiemu i 27 Wołyńskiej DP AK, w których również umieszczono ziemię i odpowiednie opisy.

W sumie w urnach umieszczono 87 pakietów ze stosownie podzieloną ziemią w woreczkach z folii i załączonym opisem jej pochodzenia, w tym:

- w urnach powiatowych umieszczono – 30 pakietów;
- w urnach oddziałowych umieszczono – 28 pakietów;
- w urnie poświęconej cmentarzom umieszczono – 6 pakietów;
- w urnie zbiorczej WOLYNIA umieszczono – 15 pakietów
- w urnie zbiorczej 27 WDP AK umieszczono 8 pakietów.

Kopie kartonowych arkuszy włożonych do urn znajdują się w archiwum Zarządu Okręgu.

Napisy na zewnątrz urn wykonano z czarnych samo-przylepnych liter wysokości 1 cm.

Urny zostały wykonane z mosiężnych łusek artyleryjskich o średnicy 100 mm. Łuski na ten cel zostały przekazane nieodpłatnie przez Szefa Dostaw i Zaopatrzenia MON gen. Ryszarda Wieczorka ze Składnicy Amunicji w m. Stawy. Urny wykonali żołnierze-saperzy z J.W.1174 w Dęblinie na zlecenie zastępcy Szefa Wojsk Inżynieryjnych MON płk. inż. Józefa Soji, jako prezent żołnierzom-kombatantom 27 WDP AK.

Urny mają 300 mm wysokości (bez przykrywki) i są zwieńczone przykrywką z równomiernym krzyżem (50x50 mm) w górnej części. Ciężar urny wynosi – 3,2 kg. Zewnętrzna część urny po oszlifowaniu została zakonserwowana bezbarwnym lakierem.

Wszystkie urny zostały wykonane według projektu b. żołnierza oddziału „Bomby” – „Wujka”, a następnie I batalionu 45 pp „Gzymsa” 27 WDP AK, Czesława Piotrowskiego ps. „Czesio”. Przez niego też wykonane zostały osobiście napisy na wszystkich urnach, skompletowana i umieszczona w nich ziemia oraz arkusze z opisami wewnątrz urn.

W czasie uroczystości w dniu 12 IX 1993 r. urny zostały ustawione przed Pomnikiem w szeregu wraz z trzyosobową asystą przy każdej z nich. Asystę stanowili przedstawiciele – kombatancki, odpowiednio z samoobrony przy urnach powiatowych i byłych żołnierzy Dywizji przy urnach poświęconych ich macierzystym oddziałom. Urny powiatowe były ustawione według kolejności alfabetycznej nazw powiatów, natomiast urny oddziałowe według kolejności wzrastającej numeracji pułków i batalionów.

Po poświęceniu 23 urny zostały kolejno przeniesione przez asystę do Pomnika, gdzie po przekazaniu żołnierzom Kompanii Reprezentacyjnej WP umieszczono je w specjalnej krypcie zbudowanej w czołowej części fundamentu. Krypta została przykryta kamieniem z szarego wołyńskiego granitu z napisem u góry: – Ziemia z pól bitewnych i miejsc zagłady Polaków na Wołyniu.

Urny zbiorcze WOŁYNIA oraz 27 WDP AK były ustawione na stole przy ołtarzu i zostały poświęcone wraz ze sztandarem Dywizji. Są one przeznaczone do ekspozycji w muzeum (izbie pamięci), jako widoczny symbol tego, co zamurowane zostało w Pomniku.

Na urnie zbiorczej WOŁYNIA wymienione są powiaty: DUBIEŃSKI, HOROCHOWSKI, KOSTOPOLSKI, KOWELSKI, KRZEMIENIECKI, LUBOMELSKI, ŁUCKI, RÓWIEŃSKI, SARNEŃSKI, WŁODZIMIERSKI, ZDOLBUNOWSKI – stosownie do napisów na urnach powiatowych umieszczonych w krypcie Pomnika.

Na urnie zbiorczej 27 WDP AK wymienione są nazwy oddziałów odpowiednio do urn umieszczonych w krypcie:

I batalionu 23 pp „Zająca”, II batalionu 23 pp „Lecha”, I batalionu 24 pp „Łuna”, I batalionu 43 pp „Korda”, II batalionu 43 pp „Siwego”, I batalionu 45 pp „Gzymśa”, I batalionu 50 pp „Sokoła”, II batalionu 50 pp „Jastrzębia”, III batalionu 50 pp „Trzaska”, I szwadronu 19 puł „Jarosława”, I szwadronu 21 puł „Hińczy”.

Na urnie poświęconej cmentarzom 27 WDP AK na Wołyniu wymieniono cmentarze: w Bielinie, w Bindudze, w Rymaczach i w Zasmykach. Na cmentarzach tych spoczywa 215 żołnierzy Dywizji znanych z nazwiska.

W urnach powiatów: dubieńskiego, krzemienieckiego, rówieńskiego i zdołbunowskiego, ze względu na brak ziemi z tych terenów, umieszczono ziemię z sąsiednich powiatów wołyńskich.

Na arkuszach włożonych do urn powiatowych wymieniono właściwą danemu powiatowi ilość miejscowości objętych mordami oraz liczbę Polaków, którzy zginęli z rąk nacjonalistów ukraińskich w latach 1939–1945. Tam też umieszczono wykaz miejscowości, w których zginęło 50 i więcej osób.

Na arkuszach włożonych do urn oddziałowych wypisano nazwę, datę i miejsce powstania danego oddziału oraz wymieniono miejsca stoczonych walk do końca istnienia oddziału.

Szczegółowy opis urn wraz z kopiami zawartych w nich dokumentów zawiera „Sprawozdanie z wykonania i złożenia urn z ziemią z Wołynia w krypcie Pomnika 27 WDP AK w dniu 12 IX 1993 r.” przekazane do Zarządu Okręgu Wołyńskiego AK w dniu 24 IX 1993 r.

Do niniejszego opisu historii urn załączone są kopie wzorów urn powiatowych i oddziałowych oraz przykłady rozmieszczenia na nich napisów (2 rysunki), a także dla przykładu, kopie arkuszy włożonych do urn powiatu kostopolskiego i I batalionu 45 pp „Gzymśa” (2 arkusze).

**POWIAT
KOSTOPOLSKI**
W LATACH 1939 – 1945 W 117 MIEJSCOWOŚCIACH
POWIATU ZGINĘŁO Z RĄK NACJONALISTÓW
UKRAIŃSKICH 4487 POLAKÓW

w tym w . - KOSTOPOL	- 50 OSÓB
- POLANÓWKA	- 50 "
- DERMANKA	- 50 "
- ZAMOSTYCZE	- 60 "
- MYSZAKÓWKA	- 70 "
- GÓRA KOLONIA	- 75 "
- MEDWEDÓWKA	- 81 "
- LIPNIKI	- 122 "
- MARCELÓWKA	- 150 "
- NIEMILIA	- 150 "
- WORONÓWKA	- 150 "
- PENDYKI	- 180 "
- ILNIKI	- 200 "
- JANOWA DOLINA	- 200 "
- RUDNIA ŁĘCZYŃSKA	- 200 "
- HURBY	- 230 "
- RUDNIA KNIAŻSIELSKA	- 280 "
- JEZIERCE	- 280 "
- HUTA STEPAŃSKA	- 600 "

CZEŚĆ ICH PAMIĘCI !

W urnie powiatu złożono ziemię:

- z m. Huta Stepańska,
Janowa Dolina,
Niemilia.

Urnę złożyła asysta:

- Kwiatkowski Edward,
- Słowiński Jan,
- Miskiewicz Władysław.

Za zgodność:

URNA Z ZIEMIĄ UŚWIĘCONĄ KRWIĄ OFIAR Z PO-
WIATU KOSTOPOLSKIEGO ZOSTAŁA ZŁOŻONA
W FUNDAMENCIE POMNIKA – 27 WOŁ. DP AK
W DNIU 12 WRZEŚNIA 1993 ROKU W WARSZAWIE.

27 Woł. DP AK
- I BATALION 45 PUŁKU PIECHOTY - „GZYMSA”

POWSTAŁ W WYNIKU POŁĄCZENIA ODDZIAŁÓW: „BOMBY” DZIAŁAJĄCEGO OD LIPCA 1943 ROKU NA ZASŁUCZU; „GZYMSA” POWSTAŁEGO W LIPCU 1943 ROKU W REJ. OSTROGA I KOMPANII „WARSZAWSKIEJ” PRZYBYLEJ NA WOŁYŃ W MARCU 1944 ROKU.

- ODDZIAŁY 1/45 PP WALCZYŁY NA WOŁYNIU W MIEJSCOWOŚCIACH:

- HUTA STEPAŃSKA I KARACZUN,
- STARA HUTA I WILIA,
- BYSTRZYCE,
- MOCZULANKA,
- RUDNIA LWA I ROKITNO,
- OSTRÓG (OKOLICE),
- ZAMCZYSKO,
- PAŃSKA DOLINA,
- OŚMIGOWICZE,
- OŹDZIUTYCZE,
- KORYTNICA,
- TUROPIN,
- SZTUŃ,
- PUSTYNKA,
- LASY MOSURSKIE,
- JAGODZIN,
- HALADYN I LASY SZACKIE NA POLESIU,
- PAWLUKI, GRÓDEK I FIRLEJ NA LUBELSZCZYŹNIE.

- 1/45 PP, JAKO DYSPOZYCYJNY ODDZIAŁ DOWÓDZTWA 27 WDP AK POZOSTAŁ W JEJ SKŁADZIE DO ROZBROJENIA - 25 VII 1944 r.

* * *

URNA Z ZIEMIĄ Z PÓŁ BITEWNYCH BATALIONU ZOSTAŁA ZŁOŻONA PRZEZ JEGO WETERANÓW W DNIU ODSŁONIĘCIA POMNIKA - 12 WRZEŚNIA 1993 ROKU W WARSZAWIE.

W urnie baonu złożono ziemię:

- z m. Huta Stepańska,
- Niemilija - Zasłucze,
- Jagodzin, Terebejki,
- Pawłuki, Gródek, Zabiele,
- Juliopol i Firlej.

Urnę złożyła asysta:

- Chełmiński Jan,
- Kuniczuk Edward,
- Kuniczuk Stefan.

Za zgodność: